

Koptekst: 't Blinkende hoantje

Subkop: “Uiterlijke Schijn & Innerlijke Waarheid in de Betuwe van J.J. Cremer”

Aanvullende tekst: “Een novelle uit 1862”

Een Glimp van Goud, een Hart van Roest

We bevinden ons in een Betuws dorp, rond de langste dag van het jaar. Bovenop de kerktoren staat het centrale symbool van het verhaal: de weerhaan. Voor de dorpelingen lijkt hij van puur goud, een baken van trots. Maar de verteller onthult de waarheid:

“gliensteren dat dee ie zoo gern; met ielk wiendje dat hum drêjde dan dee ie’t... ‘t roestige piepen heurden ze niet; niks as vergoldsel, iezer vanbinnen.”

Deze haan—glanzend van buiten, roestig en piepend van binnen—is de perfecte metafoor voor de hypocrisie en verborgen waarheden in het dorp.

De Personages: Een Dorp vol Contrasten

Harmen 'Stomp', 55

De getekende marskramer. Zijn rug is 'krom en wat stram' van zijn negotiekast. Hij draagt een diepe haat met zich mee, maar heeft een hart van goud. Zijn bijnaam dankt hij aan zijn rechterhand die 'op 't karkhof leit'.

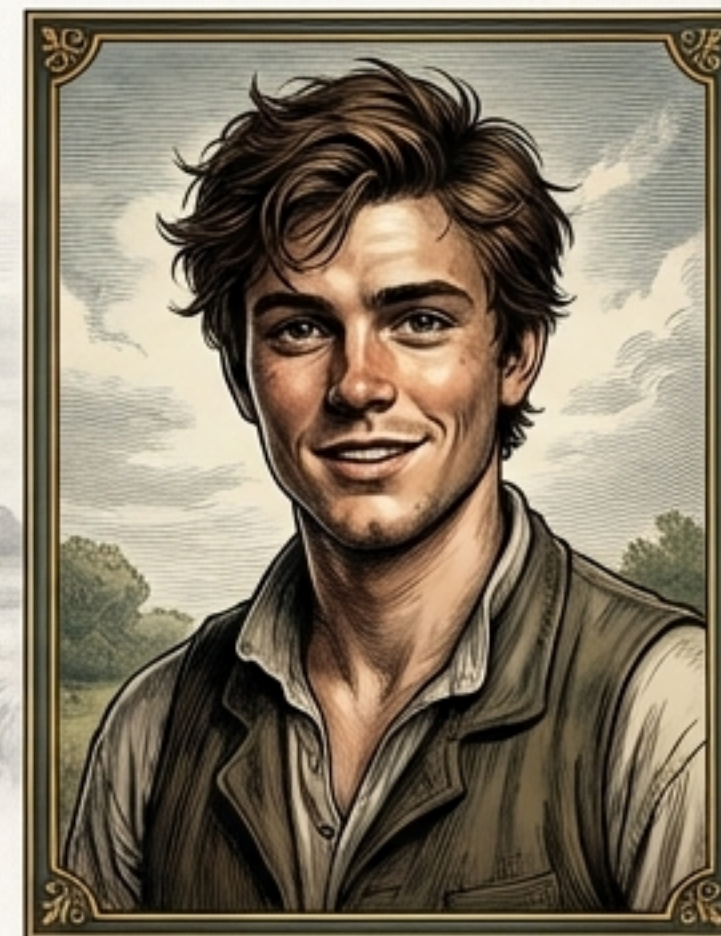
Geertje

Zijn dochter. De onschuld en het morele kompas van het verhaal. Lief en levendig, 'een snuutje zoo ooliek en vievig'. Voor haar telt maar één ding: 'Wat gij wilt voder, dát wi'k en niks anders'.

Toon Bolmans

De vrome veerman en kerkmeester. Publiekelijk gerespecteerd ('geen bêter as Bolmans!'), maar privé een hypocriet die jenever aanlengt met water en sinistere bedoelingen heeft.

Dorus Giesels

De nieuwe, onstuimige veerknecht. Moedig en speels. Hij is de zoon van Gijs Giesels, de man die Harmens leven verwoestte, maar Dorus weet van niets.

Het Verleden: De Lade die Gesloten Blijft

In Harmens negotiekast bevindt zich een geheime lade: “en schuufloai woar nooit van z’n lêven ‘en mins in gezien het.’ Hierin bewaart hij de restanten van zijn trauma.

Twintig jaar geleden, twee avonden voor Sint-Jan, verloor hij in een gevecht met Gijs Giesels niet alleen zijn hand, maar ook zijn geliefde, de eerste Geertje. Zij stierf in het kraambed en liet hem zijn dochter na. In de lade ligt het symbool van deze vastgeroeste haat: ‘Ien geenn joaren het ie dat mes gezien... ’t is ’et mes woar Gijs Giesels hum ien dien oavend mee te lief wou.’

Uiterlijke Schijn: Het Vrome Masker van Bolmans

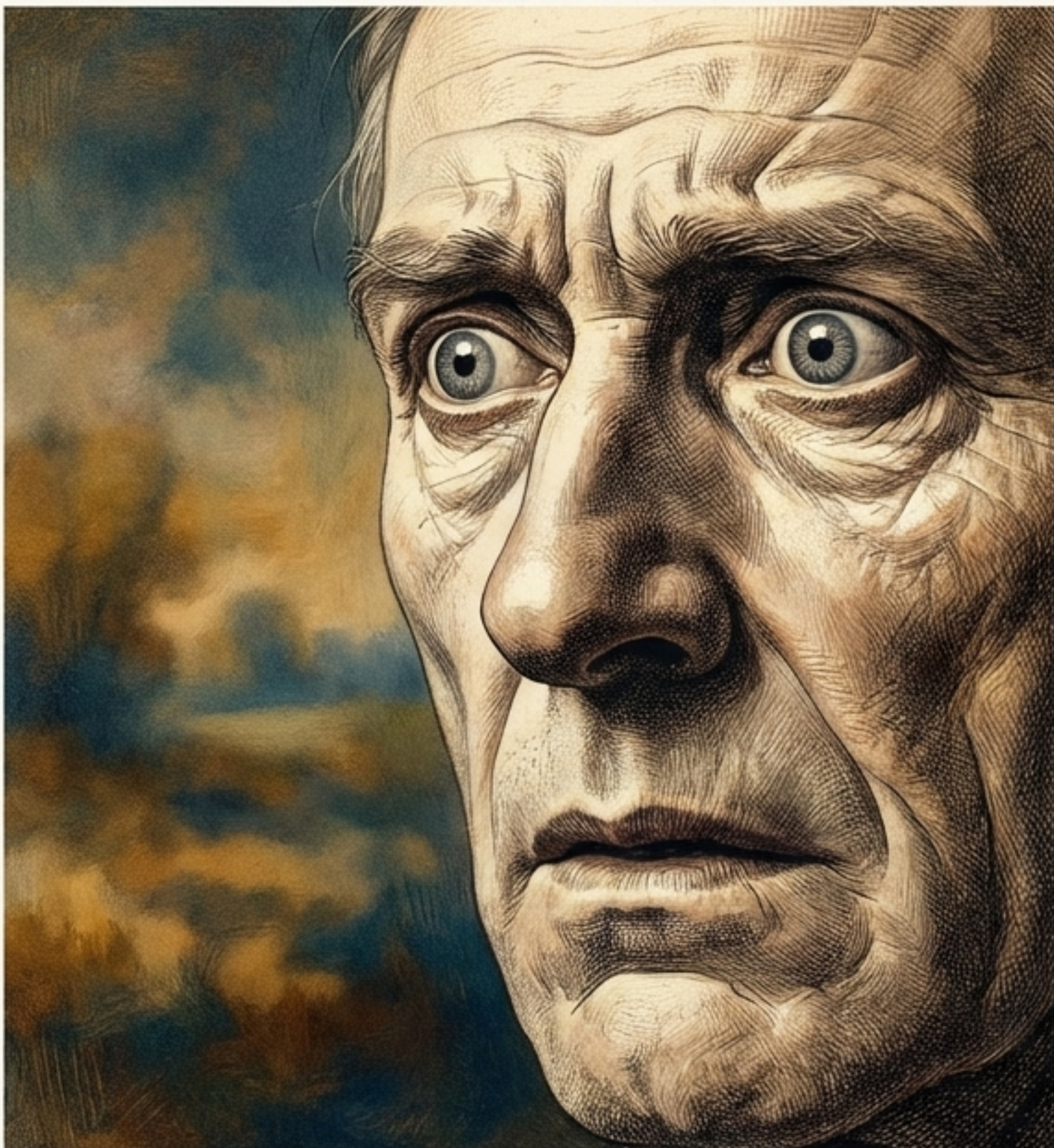

Voor het dorp is Toon Bolmans een toonbeeld van vroomheid. Hij leest uit de Statenbijbel en spreekt vol berusting over het verlies van zijn vrouw. Maar in het geheim is zijn vroomheid een dekmantel. In zijn kelder heeft hij een ingenieus systeem om ongemerkt water uit de regenton bij de jenever te voegen: “en buuske deur de muur naar binnen.” Terwijl Bruine Mie boven de vloer veegt, ‘proeft’ Bolmans in de kelder zijn verdunde waar om de verhouding goed te krijgen. Hij bedriegt zijn klanten en verbergt zijn ware, begeerige aard achter een vroom masker.

Een Nieuwe Liefde, een Spel met een Kersenpit

In de kersenboomgaard ontmoeten Geertje en Dorus elkaar voor het eerst. Hun interactie is speels en onschuldig. Het begint wanneer Dorus een kersenpit naar haar knipt: 'krek op 't oogenblik kwiem d'r 'en karsepit tegen d'r wang gevlogen.' Geertje, geamuseerd, knipt er een terug: 'Knets, doar geet ie. En.... die was ook roak!' Deze speelse 'strijd' is de voorbode van een romance die de oude haat tussen hun families kan overstijgen en een nieuwe generatie vertegenwoordigt, vol hoop en onbevangenheid.

De Confrontatie: Het Spookbeeld van het Verleden

Wanneer Harmen de nieuwe veerknecht voor het eerst ziet, herkent hij in Dorus' gezicht onmiddellijk dat van zijn aartsvijand, Gijs Giesels. De schok is immens: 'nu hij zich omwendt en den jongen aanziet, nu overtrekt een doodelijk wit zijn gelaat.' Hij ziet zijn vijand, 'moar egoal niks ouwer geworden.' Verward door haat en angst, en bang voor zijn eigen reactie, is zijn enige verzoek aan de nietsvermoedende Dorus een smeekbede die de kern van zijn conflict blootlegt: "*Wi'j asteblief weggoan?*"

Verleiding en Verliefdheid: Twee Kanten van Begeerte

Het conflict rond Geertje intensiveert. Toon Bolmans benadert haar onder het mom van vroomheid, geeft haar een bijbeltje en fluistert over 'Liefde Gods', maar zijn 'gluujende hand' en suggestieve woorden verraden zijn ware intenties, wat Geertje met afschuw vervult. Tegelijkertijd zoekt Dorus haar op bij haar huisje. Zijn benadering is direct en speels, en culmineert in een onhandige maar oprechte bekentenis: *'ou wi'k hebben, ou en niks anders.'* De twee benaderingen vormen een scherp contrast: Bolmans' manipulatieve begeerte versus Dorus' pure verliefdheid.

De Storm Barst Los: Natuur en Ziel in Beroering

Een zware zomerstorm breekt los boven de Betuwe. De wind loeit ('t Bloast en roast en giert nog sterker'), de rivier wordt een kolkende massa en de veerbel slaat angstig in de wind. De uiterlijke storm is een perfecte spiegel van de innerlijke chaos: Harmens vastgerooste haat, Dorus' onzekerheid en de leugens van Bolmans. Wanneer Harmen aan de overkant van de rivier de veerbel luidt, besluit Dorus, ondanks de gevaren, de oversteek te wagen. De natuur dwingt hen tot een ultieme confrontatie op het water.

De Redding: Een Daad van Verlossing

Tijdens de woeste overtocht kapseist de boot. Harmen, die vanaf de oever toekijkt, ziet de zoon van zijn vijand verdrinken en springt zonder aarzelen het water in om hem te redden. Zijn haat maakt plaats voor een oerinstinct om te helpen. In deze actie verliest hij het roestige mes, het symbool van zijn wrok, in de diepte: 'een roestig mes 't welk glijdt uit den zak, zinkt weg in de diepte!' Uiteindelijk redden beide mannen elkaar van de verdrinkingsdood. In het aangezicht van de dood overwint de menselijkheid de haat, en wordt het verleden letterlijk en figuurlijk weggespoeld.

Een Nieuw Begin: 'Kom Asteblijf Hier'

De storm is voorbij. In het witte huisje van Harmen heerst een serene rust. Harmen ligt, uitgeput maar levend, in bed. Dorus en Geertje waken bij hem. Wanneer hij bijkomt, zijn zijn eerste woorden tot Dorus een complete omkering van hun eerste, vijandige ontmoeting. Hij fluistert: 'Giesels, kom asteblijf hier?'

De woorden 'Wi'j weggoan' zijn veranderd in een uitnodiging. Haat heeft plaatsgemaakt voor dankbaarheid en aatvaarding. De genezing is begonnen.

Het Ware Gezicht: De Haan is Gevallen

De storm heeft niet alleen innerlijke levens veranderd, maar ook uiterlijke symbolen vernietigd. De 'blinkende hoan' is van de kerktoren gerukt en ligt nu gebroken en roestig op het kerkhof. Zijn valse glans is verdwenen, zijn ware, verroeste aard is voor iedereen zichtbaar. Dit symboliseert de val van Toon Bolmans.

Zijn lafheid tijdens de storm ('God is almachtig, moar gij bint 'en veinzoard!') heeft zijn reputatie vernietigd. Terwijl Harmens ware, goede aard wordt erkend, wordt Bolmans' hypocrisie ontmaskerd.

Verzoening en Toekomst

Zes maanden later trouwen Dorus en Geertje. De bruiloft symboliseert de start van een nieuwe generatie, vrij van de last van het verleden. Het meest betekenisvolle moment is echter niet de kus van het bruidspaar, maar de ontmoeting tussen de twee oude vijanden. Harmen benadert Gijs Giesels, de man die zijn leven tekende, en reikt hem de hand met de woorden: '*Gijs Giesels, hoe geet eet 'et?*' Deze eenvoudige daad van vergeving en acceptatie begraaft de decennialange vete en legt het fundament voor de toekomst van hun kinderen.

Symbolen Ontrafeld

Symbool voor uiterlijke schijn versus innerlijke waarheid. Glanzend van buiten ('vergoldsel'), maar vanbinnen hol en verroest ('iezer vanbinnen'). De val onthult de waarheid.

De fysieke manifestatie van Harmens vastgeroeste haat, twintig jaar lang verborgen in een donkere lade. Het loslaten van het mes in de storm symboliseert zijn innerlijke bevrijding.

De noodzakelijke, zuiverende chaos. Een natuurkracht die de innerlijke conflicten naar de oppervlakte dwingt, valse façades vernietigt en de weg vrijmaakt voor waarheid en verlossing.

Symbool voor hoop, onschuld en de belofte van een nieuwe toekomst. Begon als een spel, wordt bewaard als een dierbare herinnering en zal geplant worden: 'tegen de leinte dan zal z'em gaan poten.'

De Boodschap van Cremer: De Waarheid van het Hart

‘t Blinkende hoantje’ is meer dan een 19e-eeuws drama; het is een tijdloos pleidooi om te oordelen op basis van daden, niet op uiterlijke schijn of vrome woorden. Het is een verhaal over de destructieve kracht van langgekoesterde haat en de immense, genezende kracht van vergeving. Harmens transformatie, van een verbitterde man die God niet durfde aan te kijken naar iemand die vol overtuiging zingt in de kerk, toont de moraal. De mensen kenden hem misschien niet, maar: ‘God kende hem zeker.’